

על פי התורה אשר ירוך
Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

קובץ
מראי
מקומות
עומקא דדינא

דינא דמלכותא דינא חלק ב'

DINA D'MALCHUSA DINA - PART II

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Compiled by the Bais HaVaad Halacha Center.

Project Editor: Rav Baruch Fried, Dayan at Bais HaVaad

For additional copies of this *Kuntras*, to sign up for *Yorucha*, or to obtain the *Yorucha* supplements (see back of booklet):

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

105 RIVER AVENUE, SUITE #301
LAKEWOOD, NJ 08701

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

מראי מקומות

דינא דמלכותא דינא חלק ב'

תוכן הענינים

- באיזה חוקים שייך דדמ"ד 4
- דדמ"ד נגד דין תורה 6
- דדמ"ד בשכירות בתים 13
- דדמ"ד מדין מנהג 15
- דדמ"ד כשמועיל למקצת בני המדינה ועוד פרטי דינים 17

LOWINGER FAMILY

לעלוי נשמת

ר' יונה בן יצחק ז"ל
מרים בת חיים ע"ה

ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל
גאלדא בת משה דוד ע"ה

ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל
מינקא בת משה שמואל ע"ה

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"l
לעי"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

**ARYEH WEISS
& FAMILY**

**MR. HOWARD
ZUKERMAN Z"l**
ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

עין משפט ונר מצותה

גם אין חייב פירוש... המלך נשבע באלהים... המלך נשבע באלהים... המלך נשבע באלהים...

התשובות הר"ד

דאי לא דרתינו הכריח הוא... והמלך ככל דקדוק... המעשה לא היה מחמת... היה ישיאל מקמה: א

המלך נשבע באלהים... המלך נשבע באלהים... המלך נשבע באלהים... המלך נשבע באלהים...

המביא גט

קאמר נמי שמעך כתיבא ליה... למסקנא לא דלש"ק... לתמוך מלגה קאמר...

פרק ראשון

דאי לא דרתינו הכריח הוא... דאי לא דרתינו הכריח הוא... דאי לא דרתינו הכריח הוא...

מקבליה או הכי אפילו שאר שערות נמי אלא... אומרינו רווחא שבק למאן דקדש מנייה אי"ר...

ר"ה אבד יצאנו תרי בו... ר"ה אבד יצאנו תרי בו... ר"ה אבד יצאנו תרי בו...

השמונה ה' העולים בערבאות... ה' השמונה ה' העולים בערבאות... ה' השמונה ה' העולים בערבאות...

מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע...

מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע...

מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע...

גיטין

מסורת הש"ס

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

הנהרות הב"ח

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

גילוי הש"ס

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

הנהרות מורה"ב

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

הנהרות וצוינים

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

ליקוטי רש"י

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

תשובות פנינים

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

תשובות פנינים

ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל... ל' ע"י חז"ל...

מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע...

מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע... מכאן דאיך נדע...

תלמוד בבלי <עון והדר> - כ גיטין תלמוד בבלי עמוד מס 32 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Parameters of the king's legislative rights:

According to one answer in the Gemara, contracts that are only valid according to secular law are acceptable in Halacha following the rule of Dina D'Malchusa Dina. However, the Gemara then follows with a different approach.

דינא דמלכותא אם הוא רק כשמועל למלך, או אפילו כשהוא לתקנה בני המדינה

מתן גיטין י: עד רבי שמעון ואמר שטרות המתקבלים בערבאות, העלתה הגמרא להכשיר אך בידינו דיינא דמלכותא דינא, אך שוב תירצה באופן אחר.

דמלכותא דינא. ומלכא⁵⁷⁶ אמר דכל הקוגה בשטר העולה בערכאות של גוים ליכול ארעא.

ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים. כלומר חוץ מכל שטר שכל גמר ענינו תלוי בו כגיטי נשים, ושטר מתנה דכותיה הוא ופסול. ואיכא מאן דאמר⁵⁷⁶ דתרי לישני פליגי אהודדי, דלשמואל שטר מתנה העולה בערכאות קנה. וללישנא בתרא לא קני, ואפילו היכא דאיכא הרמנא דמלכא. ואיכא מאן דמפרש⁵⁷⁷ דלא פליגי, אלא דשמואל היכא דאיכא הרמנא דמלכא, ופירוקא בתרא היכא דליכא הרמנא דמלכא, וזה גר' עיקר⁵⁷⁸, דהא קיימ' לן⁵⁷⁹ בעלמא דינא דמלכותא דינא ומ"ש הכא. ויש דוחין⁵⁸⁰ דלא אמרינן בעלמא דינא דמלכותא דינא אלא בדברים שהן להגאת המלך, וכאותה שאמרו בב"ב⁵⁸¹ מלכא אמר לא ליקני איניש ארעא אלא באיגרתא, כל' שיחתום הוא את השטר ויקיימונו כדי שיקח הוא את חוקו, וכדאמרינן גמי⁵⁸² תדע דקטלי דיקלי ועבדי גישרי ועברינן עליהו, והכא בשאין לו למלך בדין זה שום תועלת. ואינו נראה⁵⁸³ מדאמר' התם בב"ב⁵⁸⁴ אמר רבא הגי תלת מילי אשתעי

לי עוקבן בר נחמיה משמא דרבא⁵⁸⁵ דינא דמלכותא דינא, אריסא דפרסאי עד ארבעין שנין, כל' דינא דמלכותא דינא ומלכא אמר והנהיג שתועיל חזקה לנכרי בארבעין שנין, והכא מאי הגאה ותועלת יש למלך בזה. ורבינו הרב ג"ר⁵⁸⁶ פירשה לוו בפרק חזקת⁵⁸⁷ דה"ק תני חוץ מכגיטי נשים, ולא משנינן ליה משום דינא דמלכותא דינא, לפי שאין המלך מפיקע ממון ישראל אצל חבירו אלא כל זמן שהוא בא לרון בערכאות שלהם, הילכך אע"פ שעשה ישראל שטר לחבירו בערכאות שלהם לא הופקעה השדה מן המוכר על⁵⁸⁸ אותו שטר כל זמן שלא באו בערכאות שלהן. והא דקאמר שמואל טעמא משום דינא דמלכותא דינא פירושה (חידושו) שאין המוכר יכול לחזור בו עוד, שכבר הופקעה ממנו השדה בדינא דמלכותא, וכשיחזיק בה הלה יזכה, ולא בשטר עצמו וזכה בה, וכמו שאתה אומר בשטרי מוכר דבוזוי קני⁵⁸⁹. א"נ איפשר בשטר וכדאמרינן התם⁵⁹⁰ האי סתומתא קניא באתרא דגהיגי למיקנא, ודינא דמלכותא נמי כמנהגא הוי⁵⁹¹, ע"כ לשונו שפי' שם. ובהלכות הרי"ף ז"ל לא נתבררו דברים הללו, שהביא שתי הלשונות ולא כתב הלכתא היכי⁵⁹². [אבל בתשובת

יונה. 587 בב"ב נה, א ד"ה ואריסא. 588 צ"ל: ידי, וכ"ה ברבינו יונה שם. 589 דברי רבינו יונה צ"ב, דהרי שמואל סובר דינא דמלכותא דינא, וא"כ למה צריך לפרש דהמוכר אינו יכול לחזור בו, ולעולם אינו קנוי לו עד שיחזיק, ולמה לא יקנה ע"י השטר. וראה מ"ש בביאור דבריו בדבר אברהם ח"א סי' א ענף ב'. ועיי"ש שתי' דינא דמלכותא דינא נלמד מדין הפקר ב"ד הפקר, ושם בכחם רק להפקיע ממון ולא להקנות. ועיין בדברי רבינו לקמן לו, ב ד"ה רבא דמשמע דבכחם גם להקנות. אמנם הרמב"ם בב"ב גר, ב ד"ה מי אמר, והאור זרוע סי' השמה כתבו דהטעם הוא מפני שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרצונם חוקי המלך ומשפטיו, ולפיכך דין גמור הוא. (ועיין בא"ת כרך ז ערך דינא דמלכותא, עמ' רצו). 590 בב"ב ע"ד, א. 591 עיין בחי' חת"ס דיש חסרון שורה אחת בדברי רבינו, ועיין בהגהות אור שבעה שכתב בדברי רבינו אינם גראים כחסרים. 592 עיין בגמוק"י דהרי"ף סובר דשטר מחאה קונה היכא דאיכא הרמנא דמלכא, ותי' בתרא מיירי באופן דליכא הרמנא דמלכא ולכן הביא את ב' התירושים.

ד"ו הל' גיטין עח, ב דגבי מבני הרי, וכ"כ המאירי משם גדולי הפוסקים, המתברים והמפרשים. 575 צ"ל: פי', ומלכא וכו' וכ"ה בחי' מכ"י. 576 כן משמע מתוס' לעיל ט, ב ד"ה מלחא, מדלא תי' דאתי אפי' ללישנא בתרא דמודה היכא דאיכא הרמנא דמלכא, בשטר מתנה קונה כשאר שטרות. וכ"כ המגיד משנה משם הגאונים, וכ"כ האור זרוע הל' גיטין סי' תשה משם ר"ת. 577 כ"כ הרמב"ן, הרא"ש, הר"ן ושר"י. 578 וכ"כ בתשו' ח"א סי' התצה וח"ב סי' ריא (קמו, 2) וכ"כ הבי"י בחו"מ סי' סח משם רבינו. וצ"ע ממש"ש בח"ב סי' ב (ה, 2) דדעתו לפסוק כלישנא אחרינא, וכה"ק בהגהות דרישה ופרישה שם. 579 עיין בריטב"א בנדרים כח, א סוד"ה דהא, דלא אשכחן מאן דפליג עלה בשום דוכתא. 580 עיין במגיד משנה בפכ"ז מהל' מלוה ולוה ה"א דכן דעת הרמב"ם והגאונים, וכ"כ בשו"ת הריב"ש סי' כג, ועיין בש"ך חו"מ סי' עג ס"ק לט ובהגהות אמרי ברוך שם. 581 גר, ב. 582 בב"ב ק"ג, ב. 583 כ"כ הרמב"ן בב"ב שם, הגמוק"י והחי' מכ"י בסוגיין. 584 נה, א. 585 לפנינו שם: שמואל. 586 רבינו יונה, בעליות דרבינו

חידושי הרשב"א <מוה"ק> - גיטין בן אדרת, שלמה בן אברהם (רשב"א) עמוד מס 62הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rashba brings opposing views as to the Gemara's conclusion: whether or not the king can legislate in areas that aren't directly relevant to him. [Rama, quoted later, follows the opinion that the king can even legislate in areas that aren't directly relevant to him. The Shach, however, cites the opposing view.]

רשב"א שם, ואי בעית אימא עד רבינו הרב הרשב"א הביא מחלוקת בראשונים אם למסקנא ק"ל שדינא דמלכותא מוגבל לדברים השייכים למלך עצמו, או"ד שיכול גם לתקן דברים לתועלת בני המדינה. [וע' לקמן שהרמ"א פסק ששייך לומר דינא דמלכותא בכל דבר שהוא לתקנת בני המדינה, אבל הש"ך הביא שיש מי שחולק.]

(כחובות ד' ס"ו.) גמלי דערביא אשה גובה פורנא מהם לפי שאםכתיב עליהם ואע"פ שאין כחובה גביות מן המטלטלין ועוד סמכו הגאונים ז"ל ותקנו שיהא כל בע"מ גובה מטלטלין דיתמי ועל ירושת האב בנכסי הכת טוען שהמלך חקק בנימוסיו שכל שימות הולד חוץ זמן ידוע שיהא מה שיש לו מלך האם ליורשי האם ודינא דמלכותא דינא:

ודינא דמלכותא דינא דמלכא לא אמרו וכל מה שאינו מחקי המלוכה אע"פ שאמר עכשיו המלך כן אינו דין וכן הסכימו הראשונים ז"ל וכן אינו דין אלא במה שיש לו למלך תועלת כאותה שאמרו ב"פ הגזול בפרט (ד' ק"ג ע"ב) אמר שמואל דינא דמלכותא דינא חדע דקטלי ריקלי וגשרי גשרי ועברי עליה וחקשי' והא לא עברי מתי דאמר מלכא אמר זילו קטולו לכולהו באני ואינהו קטלו מחד מחד באגא שליחא דמלכא כמלכא ולא טרח וכהנהו נמי דפ' חייב (ד' נ"ד ע"ב) ברורא דרעושתא דמלכא אמר מאן דייב טסקא ליכול ארעא והני זיהאורי דמוכני ארעא לטסקא וכן כל כיוצא בזה וא"כ במה ששראל עשה עם ישראל חבירו מדעת עלמא כאלוהי שאלמרו ב"פ דגיסין גבי מחני' דכל השטרות העולות בערכאות שלהן כשרים חוץ מגיטוי נשים דחקשי' קא פסיק והני כל השטרות ואפי' שטרי מהנה במאי קני בהאי שטרא חספא בעלמא הוא ופרקי' חני חוץ מגיטוי נשים ואיכא דאמרי משום דינא דמלכותא דינא כלומר אע"פ שמלך דינא המלך אינו מושיל כיון שבמחנה אין בו תועלת למלך כיון שזה מדעתו עשה מתנתו בערכאות הרי קבל עליו לילך בזה בדיני המלכות שאמר שכל שטר שיעלה בערכאות שיושיל ויקנה וידבר שבמחנה יכול לשעבד עלמא וליתן משלו שלא מן הדין כמ"ש מהנה ש"ח להיות כשואל וכענין ערב דמשתעבד אע"ג דהוי אסמכתא:

סימן רנ"ה (א"ה) בחלק ג' סי' שמ"ב: סי' רנ"ו (א"ה) בחלק ד' סי' קל"ג: סי' רנ"ז (א"ה) במיוחדות סי' ק"ה):

רנח) שארית אם א' נתן או הכיח למקום א' דבר מה ולא אמר לבעל שום דבר וגאבד, איתו הענין מהו:

תשובה לר"ך לחקור נענין אם הבעל מהמקום שהופקד שם עשה פשע בענין או לא כי אם ראובן הניח במשל לבית שמעון דבר מה ואינו יודע שום דבר מאותו הענין אם לא * נשבע לשקר חוקרין ב"ד ומחייבין את שמעון דקו"ל (ב"ק ד' ק"ו.) שאין הלכה כרב דאמר ולקח בעליו ולא ישלם כיון שלקח בעל הדין שבושה מבשל דעו לא ישלם אם גוף תביעה הוא זה והכרוזים שלא שמעו בקולו שלא כדן עשו ומחייבין הקהל לקבל ערוז ואם יעידו כן יחזרו ומחייבו את שמעון:

רנב) שארית (ב) ראובן שהיה חייט והוא רגיל בכני שירווי א' מכמה שנים שהוא אהובו ושעשה לו כל מלאכתו ואין ראובן אחר עושה לו שום מלאכה והעירוני טובג לתם לו לראובן בשכרו שני

תשובה כל דבר שבמחנה תנאו קיים ובאמת אמרו שמחנין בבענין זה וכדאמרי' בירושלמי הני דכתבין אין מיתת בלא בניס תהדיר מוהרא לבי נשא תנאי ממון וקיים ומוסיף אי על זה שבכ"מ שנהנו להחנות ולעשות כזה תנאי אפי' הטעמים שם סתם גזבין מהם אם מחה בלא בניס שכל הטעם סתם ע"ד הנוג שם בישראל טעם זהו שקראוהו ב"פ המקבץ דרישת הדיוט ומ"מ לנהוג כן מפני שהיה משפט גויים באמת נ"ל שאסור לפי שהוא מחקה את הגויים וזהו שהזהירה תורה לפנייהם ולא לפני גויים ואע"פ ששניהם רוצים בכך והוא דבר שבמחנה שלא הניחה תורה את העם שהוא למלה לו על רעונם שייקרו את חקות הגויים ודיניהם ולא עוד אלא אפי' לעמוד לפנייהם לדין אפי' בדבר שדיניהם כדון ישראל ע"כ אנו פה תמהים מקום המשפט בעירכס מקום תורה ויתרון דעת אף נתנו יד לכלל דברים אלו שאסרתן תורה שלמה שלט ומה ממון יתנהג לירש שלא כחורנתו והמביא ראייה בזה מגמלי דערביא טועה דכתובה מן הדין היה לגבות ממטלטלין דמיניה אפי' מגלימא דעל כתיפיה אלא ששמעו רבן דברי ר"מ שאין סמיכת האשה חוקה עליהם משום שגבייתה לזמן מרובה ובערביא שכל עסקיהם בגמלים סמיכתה עליהם שאין קוין קרקע אדרבא ימכרו קרקע להעסק בגמלים וכן הגאונים ז"ל שקטנו לגבות טעשו ממטלטלין דיתמי לפי שראו חכמי ישראל שכן יפה להם לישראל לפתוח דלת בפני ליה וחכמי ישראל הם כאביהם של ישראל וחיבב לשמוע להם וגדולה מזו אמרו שב"ד מתי' לעקור ד"ת וסמכו על מה שאמרה תורה אשר יורוך וכ"ש למגדר מילתא אבל ללמוד מזה לילך בדרכי הגויים ומשפטיהם ח"ו לעם קדוש לנהוג ככה וכ"ש אם עתה יוסיפו לחטא לעקור נחלת האב על הבעים וסומך על משענת קנה הרעוץ הזה ועושה אלה מפיל חומות התורה ועוקר שרש וענף והתורה מידו חבקש ומרבה הוט בזה בפועל כפי טוקס ואומר אי שכל הסומך בזה לומר שמוטר משום דינא דמלכותא טועה וגזול הוא וגולה ישיב וחס ליה דאפי' גולה ישיב רשע מיקרי כדאיתא ב"פ הכונס (דף ס' ע"ב) ואם נאמר כן בעלה ירושה בנו הבכור דכל המחלות ותיירש הכת עם הבעים וככלל עוקר כל דיני התורה השלמה ומה לנו לספרי הקודש המקודשים שמכרו לנו רבי ואחריו רבינא ורב אשי ילמדו את בנייהם דיני הגויים ויבטו להם כמות פלוניות בבית מדרש הגויים מלילה לא תהיה כוחא בישראל ח"ו שמה תמגור התורה עליה שק ובמ"ש דינא דמלכותא דינא יגעמי הרכה שאמרתי אפשר דשמואל אמר כן כשהמלך רונה שדיטי בארלו חכמי הגויים וע"ז הספרים שנחמכרו להם והמלוה את חבירו שלא בעדים אינו נאמן לומר פרעתי

(א) א"ה נ"ל דמינת לא הוי פ"ס דזיק: (ב) א"ה הוהלא ככ"י מה"פ סי' קנ"ו מח"י א':

שו"ת הרשב"א - 1 ו-2 אבן-אדרת, שלמה בן אברהם (רשב"א) עמוד מס 33 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rashba unequivocally opposes following Dina D'malchusa when it contradicts Torah law, and states that in such instances, relying on Dina D'Malchusa would constitute theft. Furthermore, he adds, this would undermine the entire system of Torah law.

• דינא דמלכותא נגד דין תורה, ודיני ערכאות שו"ת הרשב"א חלק ו' סימן רנ"ב הרשב"א בתשובה דיבר קשות נגד ההולכים אחר דינא דמלכותא נגד הלכות התורה, וכתב שהוא גול ממש. והוסיף שאם נאמר שיש להתנהג ע"פ דינא דמלכותא בכל דבר הרי יעקרו כל משפטי התורה, ח"ו.

סעיף י"א [הן הרי זה עובד בו כו' כעבד (כו.)]. כ"כ הרמב"ם [המובא בצינונים אחר ל"ג] והטור [סעיף י"ג]. וכמו כ"י דר"ל דלא יעבד ט עומדת עבד כעני דהיינו להוליך אחריו כליו לביט המרנח או לתלח מנעליו, וכמ"ש [ויקרא כ"ה ל"ט] לא תעבד ט עומדת עבד, וחק שפירש"ל שלא נמכר לעבד עברי מותר להשתעבד ט אפילו כאלו וכמ"ש הרמב"ם פסק (ה') [אין דעבדים [ה"י]] ומטעם דלא אסרה התורה שטעור זה אלא עבד עברי עבדי מנפשי שפלה, ה"ג כיון דמדינת דמלכותא הכרות נמונה להשתעבד בהם, דינו כעבד עברי ואסור להשתעבד בהן עומדת עבד כעני הג"ל:

סעיף י"א טו והגוי מוכר השטר כו'. ה"ה אם נתן נמטנה לשראל ויש לו עדים ורואה שנמנו לו, כ"כ נמשות מהר"מ מלונלן סימן כ"ב ע"ש פארמכ"ט* [קש"כ]:

לגוי וזוגיו מוכר השטר לשראל אחר אע"פ שאסור ללון עם ישראל חצירו כפני גוים אע"פ שגא מוכח גוי מכל מקום ישראלי יפסקו לשראל מה שהיה הגוי מרויח לפני דיני גוים הוליל ושראל זה צא מכוה הרי הוא כמוהו ככל מה שהיה יכול לזכות לפני דיני גוים שהוא דינא דמלכותא. הנושא אשה נמקום שדיני גוים ומתה

צינונים ומקורות (ג) טס כמכ"ס פ"ה מגולה דין ט"ו. (ד) נמשות הא"ש כלל י"ח סי' א'. ד"מ סוף סימן כ"ו. וז"כ נהגות שו"ע טס סעיף ד'. (ה) כ"י נמטין כ"י מחודש ד' נמט נמשות הכנ"ל ח"ו סי' גר"ד. ד"מ טס. (ו) ממנהדרות באד"ג ואילך: ואע"פ.

אמ"כ ללון דיני ישראל, לא אמרינן דירושה אין לה הפסק, עכ"ל, והוא מהריב"ש סי' נ"ג, ושם נמשות מפורש דאירי שילא זה הנא לירש למקום

עך להם

סעיף י"א בסופו. אינו נקרא דינא דמלכותא אלא מה שקורים התורמים עורפ"י, אבל אם עושה כן מפני דתם אינו דין, שאל"כ ביטלה

טורי זהב

סעיף י"א. הנושא אשה כו'. מה שהקשה הסמ"ע [סק"כ] מרש סימן רמ"ח ותיקן ע"ו, תמה מאד הוא, דלפ"ו אף אם יש מנהג מיוחד ברין ישראל בעיר זו שנושא אשה ממה שיש במקום אחר, כגון לענין מעות כתובה דיש חיולק בין מעות ארץ ישראל לשאר מקומות כדאיתא בפרק שני דיני גזירות [כתובות ק"י ע"ב] לענין מעות קפוטקיא כו', לא היה לנו לילך אחר המקום שנושא כיון דבשעה שנושא לא נכתובין על שעה תשלומי כתובה, ואנו נתן בהריא שם נשא אשה בקפוטקיא נתון לה מעות קפוטקיא כו'. ותו תמה מה שפירש טעם דריש סימן רמ"ח מחמת דפרש מ"ש ואחריו לפלוני כפשוטו ואפילו אם הראשון ראו לירוש, [והוא] [נהא] בגמ' פרק יש נוחלין [כ"ב] דף קל"ג [ע"א] אמרינן אמר ליה רבא לרב נחמן והא [אפסקתן] דעל תנאי שיריש

ביאור הנ"ל

סעיף י"א מא. יותר כו'. כ"מ ע"ג ב', ועיין מוס' טס ד"ה משמעדי, ועיין גלג הגולה [ארת י"ב] וכסף משנה טס [פ"ה מגולה ה"ט"ו] דמשמע דהוא כעבד, וכן משמע ציננות טס [מ"ו ע"א] דקאמר שגופן קניו ולרין גיטא דמירומא: שראל [שהיה חיוב] כו'. דמ"ל מ"ש [כ"כ ל"ה ב'] הרי הוא כעבד, אף למעלותא. ועיין סימן ט"ו [סעיף כ"ה] ושאר מקומות, ומטעם דמ"ל אמר ליה א' שסקם כו', ולא מצי אמר ליה לבי מהדר, דחזין כאלו ככר החצירו, כמ"ש פ"ק דב"ק [א' ט'] ונפקת נמלא דמחוטות [ק"ט ב'], ועיין מוס' נמחוטות טס ד"ה וענין כו'. ה"ה טס [המובא בצינונים אחר ל"ד]:

[ק"ה] [ע"ד] ושורש [ק"ט] [ט"ו] ונמנמני פרק הגלג ומאמיל הרנה פרטי דיני דמלכותא דינא ונריב"ש סי' קע"ט. כ. ועיין לעיל סימן קכ"מ סעיף א' נהג"ה ונמה שכתמ"ש טס [ארת ד].

פתחי תשובה

סעיף י"א ב. בל מל שהיה יכול לזכות. עיין בדגול מרבבה נרשם על זה, עיין לעיל סימן קכ"ד סעיף י"א [עיין סימן ט"ו סעיף י"ז ברב"ר המחבר ובהגה ועיין בסמ"ע טס [סק"ג]]: ג. הנושא אשה במקום כו'. עיין באר היטב [סק"ג]. ועיין בתשובת חתם סופר חלק ה"מ סימן קמ"ב בירוד בעל שנתן בית לאשתו והעלה בערכאות של עוברי כוכבים על שמה, וכשמתה עשתה צוואה בערכאות של עוברי כוכבים וסילקה בעלה מירושתו וחילקה נכסיה לירושיה, אי הצואה קיימת או לא, וצידד הרב השואל לקיים צוואה זו, ולא דמי לרב"ר רשב"א [בתשובה ח"ו סי' גר"ד] דמייתי הב"י סוף סימן כ"ו ורמ"א סוף סימן שט"ט, דהכא אישתני למעליהא בתלת מילי, חדא, כיון דהבעל בעצמו כתב לה היתב על שמה בערכאות של עוברי כוכבים אמ"כ אדיריהו סמ"ך בכל דיניהם כו', שנית, כיון שירישי האשה כבר מוחזקים

חידושי רע"ק

סימן שטס סעיף י"א בהג"ה. הרי הוא כמחור. ל"ב עיין שו"ת נ"ח סי' [קכ"ו] [כ"ו] וקצת חושן [עיל סימן קמ"ט סעיף י"א] [ב' ע"ד]:

גליון מהיר"ש

סעיף י"א בהג"ה. שהוא דינא דמלכותא. עיין לעיל סימן מ"ה סמ"ע סק"ל"ט ומימין מ"ו סעיף כ"ה ובפ"ד טס [סמ"ע] ועיין גליון סוף סימן ע"ד.

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - כח חו"מ י (שנט - תכז) קארו, ויוסף בן אפרים עמוד מס 68 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דעת הרמ"א שסט-יא וסמ"ע ש רמ"א החליט שדינא דמלכותא דינא אפי' במקום שהוא לתקנת בני המדינה, אבל לא כשהוא מתנגד למשפטי התורה. וע' סמ"ע שם שחילק בין חוקי המלך עצמו לבין משפטי ערכאות, שאין לישראל לילך אחר משפטי ערכאות אפי' אם המלך צוה להישמע להם.

Rama follows the opinions that the king may legislate in any area that benefits his subjects, even if it doesn't affect him personally. The exception is when his laws contradict Torah law. The Sema takes this further, and distinguishes between executive laws and the secular Judiciary, excluding the laws of a secular Judiciary from the rule of Dina D'Malchusa Dina.

ובמכר שדכו חוקפן עליו במלוה ולא נתן מקלף דמים ואחא צי"ח וערף לדעת הרשב"א המוכר חייב בזהריותו ולדעת המולקום אינו חייב בזהריותו, ואמנא גרסא דאף לדעת המולקום אינו חייב לשלם, דכיון דאין לו קצין לזכות בזהריותו דעמו שאם יערעפו ממנו קדם שפרע למוכר, לא יתחייב כלל, וכדון חמור סהם שמפסיד המוכר שגרו שעי"מ כן לא נהחייב לו, וא"כ אף אם מה המוכר אינו חייב לפרוע ליתומים שאין כאן מלוה בידו.

ואמנם לא מצינו מו שחולק על הרשב"א דהרי"ם והרמב"ן חולקין שאין צמשתמות חמור סהם שיעבוד נכסים, וזו גם דעת רמ"ה ולדעת הרא"ד אין כאן שיעבוד נכסים רק התחייבות ולא מכני קצין כסף, אבל מוכר בזהריותו חוקפן במלוה י"ל דלגי"ע משהענין בזהריותו זה שזכר בדמיו השדה וכדעת הרשב"א, ואמנא לדעת רמב"ן לעולם אין מקדשין במלוה זו וכן במכר לא קוב וכמשי"כ לעיל וכן בלשון הביי דב"ש לו חמור אחר צעיקן הקדוים שכו, מוציא דלא ס"ל סבה הרשב"א דזה השיב כסף.

מש"כ העור סי ש"י ס"ב בשם הרא"ד וכיון שמה לא שו"ך מו שפרע, לרי"ך תלמוד כיון שהדמים שקיבל המשכיר הוב בשביל התחייבות להעמיד לו חמור ואם הוא חוזר לרי"ך להחזיר השכירות ואם הני הודך העתירה אינה עכשו ביוקר אין לו הפסד אם ישכור לו חמור אחר ואם בא לחזור דין הוא דקאי צמי שפרע, וא"כ כי הוקף שכר חמורים בדין ונתן למיכר לו דין תרי תרעא דא"ת מו מש"כ כדאמר בגמ' ע"ד ו"י וכמשי"כ הו"י מ"ז ב' ד"ה א"י. (סנהדרין סי כ"ט סק"א-ג.)

סימן טז *

מי שלקח קרקע מהבדו בצלגנו הק' וקנאה בכסף שטר וחוקה או ק"מ או קנה בלא כתיבה טעמ"ו.

א כ' הרי"י בש"מ צ"ב י"ב א' דהא דלמיקן דחוקה פרסא"י מ' שנין אינו אלא לענין ישראל שלקח שדה מן

הבדו וכן ישראל מערער שהיא גזולה ביד הבדו והבדו עדים שהיה שלו, אם החוק הבדו מ' שנה קנאה מדינא דמלכותא ואין ישראל המערער מוציא מידו, אבל אינו מועיל ד"ד שלא חושי"ל חוקה ג' שנה לדין וכיון דלאו חייבין לעשות ע"פ תורתו ולדון צ"ד של ישראל ואם יבואו בעלי דין לפני צ"ד של ישראל וישמידו את השדה ביד המחזיק והמערער יוכלו ידו מפני שהוא ליי"ח דיוני ישראל לא יעישו המלכות על זה שהרי רשאי המערער לתחול על צביעתו, א"כ משולם לא הפקיעה המלכות זכותו של המחזיק בזמן שהוא דן בדיוני ישראל, ומיכ"ה או ירד המערער לערכאות וזכה שדכו משמע שם דכדון זכה דכל שדכו הפקיעו הממון בכה המלכות, אבל מגדון אותו בזה שלא דן לפני צ"ד של ישראל דכין דהכי יכול לדון בדיוני ישראל אסור לו לדון בערכאות, ואפשר דמשום קנאה לרי"ך להחזיר את השדה, [ודוקא כשאין המלכות מקפדת על הגדון] ואפשר דחייב מדין גרמי שגריס שיקפידו שדכו אף שהפקר חו"ל מן הדין וכ"מ בש"מ סי' ס"א בהג"ה ואפ"י דנו כבר בערכאות כ"ה.

והנה למדנו מדברי הרי"ם ועל אומתו ח"ב ד"ד לעולם אף שלא עמדו בדין וכן בן אומתו וישראל זוכה בן אומתו בדי"ד אף שלא עמדו בדין [ובלבד וכי שהחזיק מ' שנה זכה וישראל ראשון אבד זכותו אף אם היא גזולה באמת] ואף שנגזלגל הדבר והשאה אין הדבר נוגע אלא בן ישראל לחברו שהבדו מכרה לישראל וישראל ראשון בא להוציא מידו מי"מ דיינין לבו בדי"ד שכבר קנאה הבדו בדי"ד ואין כאן גזילה.

אב"כ כשהחלה הדין בין ישראל לחברו אין כאן ד"ד ודיינין לבד בדיוני ישראל, חכ' דעת כל הפוסקים שכן מוציא כל

הרמב"ן שהבדו העור סי"ח שאם יש בשטר דבר הפוסל ע"פ תורתו השטר פסול שאין המלכות מקפידים אלא בהכשר שטרות שלהם מוציא שאלו היו מקפידים שידונו כדיוכ"ס היה גם זה בכלל ד"ד וכיון שאין מקפידין אם פוסלין משום דבר שאנו פוסלין בעשה בישראל אין כאן ד"ד, וכן הרי"ם צ"ב י"ב א' הביא דברי הרי"ם, וזו כונת רשב"א למשי"כ הדי"מ בעור סי' שש"ט סק"ג, והיינו עממא דלאו דנין לעולם בין ישראל לחברו בדיוני ישראל ואין משגיחין בדיוכ"ס.

ולפיכך יש להחמיר על הכתוב במדרי פי הגזל בחרה"כ בשם ר"י צ"פ דין צמי שמכר את המשכן סוף שנה מדי"ד והביא רמ"ה מש"כ דגיטין וחומה מה נשתנה דין זה מכל דיוני חורה שבין ישראל לחברו ובדי"מ בעור סי' ע"ג ס"ק ו' פי דברי המרדכי ד"ד השיב כמנהג והמלוה סהם ולא פירש זמן דעתו כפי הכוונה עם הכתובים אבל לישן המרדכי ל"מ, וע"י צמשתמות הרי"ם צ"ב סי' שש"ט [אח"כ ראיתי בש"ך סי' ע"ג ס"ק ל"ע פי ג"כ דברי המרדכי משום מנהג ו"ל הש"ך ז"ל קשה לכוון שאין חילוק בין דין מפורש לאינו מפורש ואין כלל דין שאינו מפורש שהכל מפורש בחורה אלא שכן הוא הדין שאם משכנו סהם לרי"ך צ"ד לנקול את האומד עד כמה מחל לו שלא יתבענו ודינא דמלכותא מכרעה את האומד וכיון דמוגלג אלגו דינא דמלכותא דינא אף שזכר רק בתנאים מיוחדים מי"מ זה משפיע על צמי אדם לסמוך בכתמא על שיטור שהם דמים חו כונת הרא"ד בש"ך ס"ק ל"ז, וממלא דלאו דנין בדיונו ולא בדיוכ"ס].

ב ובישראל שקנה שדה מן הבדו צ"ב י"ד ב' פסקו הפוסקים דהי אוב"א ד"ד עובל שטר מן הבדו ומוציא מן המחזיק, ו"ל דלשי"ג דהשאה הוא דין בין ישראל לחברו מי"מ כיון דהיתה של בדו והלוקח ממנו הוציב השטר עדיין השיב זכותו של בדו ויש זה ד"ד שזכה הלוקח בשטר [ומיזה למשי"כ הרי"ם בש"מ שם בדממת כופקטבה השדה מן הבדו אין ד"ד שהיה שלו צ"כ וגם הלוקח אין לו הדיעה לבדו וגמא תהבדו המלכות בזה, מיכ"ה בחר כתבו דחובע את הבדו כדון דלא נתן לו משתויו אלא אם תהי' לו הקרקע].

וראו"ב ושמשון שלקחו בתים מבי גברים שהבדו המרדכי פי חוקה דאין לוח חוקה הלכות כיון ד"ד שזכר פותח הלכות לחברו וחברו בוכה כנגדו וסוחמת לכשוליה, ממי עממא הוא דלא זכה בחוקה הלכות שלא זכה בזה הבדו המוכר לו חכ' דלא כמשי"כ ד"מ סי' שש"ט סק"ג דה פליג על הרי"ם, וכן מה שסו"ס הדי"מ שם דבר"י לא קאמר אלא בשאינו ד"ד אינו מוכן ודברי הרי"ם מוציאין בש"מ שהם ד"ד אלא דסתמא אינו אלא על אומתו ומכ' שנוגע לזכותו אבל לא בין ישראל לחברו, וזו גם כונת רשב"א שאין ד"ד עליו אלא אם הוא דבר שפוגם למלכות אם אין לנו זכר"ים בה כגון מסי"ם או דינוני לבין אומתו, והביא דמרדכי בחוקה הלכות כדפירשונו הדע שהרי בכל חוקה הלכות דנין בדיוני ישראל דיכול לעכב עליו לפתחן ויש לבן חוקה אפי"כ שאין כן ד"ד.

ג והנה נחלקו הפוסקים בשטר מחנה הנעשה בערכאות בזמן דאוב"א ד"ד לקיים שטרותיהו, דעת הרמב"ן והרי"ם גיטין ו' ב' דמהני והא דאמר חו"ן מכגיטו נשים היינו בזמן שאין ד"ד עליהו, ודעת הרי"ם בש"מ צ"ב י"ב א' והוצא צרצ"א גיטין שם דלא מהני ד"ד לחירון בחרה, והיינו עממא שהרי אין מלכות משקפת ממנו שבין ישראל לחברו בדיוכ"ס כל זמן שאין בעלי דין מגיחין משפטן אליהו וכמשי"כ לעיל והכ"ה בדאין ישראל לעשות שטר בערכאותיהו ס"ל ללי"ק דהוי בבאין לדון לפניהם וחלה ד"ד ול"כ ס"ל כיון שאין כאן דין ממס אין דעת המלכות להטיל עליהן דיוכ"ס שהרי אפשר שיחבדנו בדיוני ישראל, וקוי"ל כ"כ.

והנה אף לדעת הרי"ם דוקא בשאיין מקפידין אם עושין שטרות חו"ן מערכאותיהם אבל כש"ש להם מכ"ס משטרותיהם ומקפידין שלא יששו שטרות חו"ן מערכאותיהם מקרי ד"ד שהרי ע"כ

* גרסא בשנת חמ"ט תר"ץ בליקוטים שבספר מעשרות סי' י, ויש בזה חזרה מכמה פרטים בספר ב"ק סי' י סק"ט, וע"י בספר סנהדרין בליקוטים סי' ל"ח סק"ט ד"ה הנלקטים, (שביעית סי' כ"ז סק"ו ד"ה הנלקטים).

Dina D'Malchusa does not apply between Jews if the Government allows them to follow their own rules.

חזון איש ליקוטים סי' טז ד"ה והנה כל מקום שאין המלכות מקפדת אם יתנהגו על פי דין ישראל, ודאי אין לבני ישראל להתנהג על פי חוקי המלכות.

כו [א] ואפילו נתרצו שני בעלי דינים וכו'. הקשה כו (א) אסור לדון וכו'. ואפילו במקום דעביד אינש דינא לנפשיה, מ"מ אסור לעשותו ע"י עכו"ם, סמ"ע (סק"ג (הג"י אות ה) גמה שמציא הכ"י (סק"א), ועיין מש"כ לעיל בסי' ד' (בחומים סק"ב), ע"ש.

רואה לדון בערכאות אין שומעין לו, וכחז רב אלפס בתשובה (סי' רכ"א) מנדין אותו ע"כ, ומה שמע דנמטרנו שניהם יכול לילך לערכאות, ועיין מה שכתב ויותר נראה הואיל והביא ע"ז תשובת רב אלפס דמנדין אותו, ואין לר"ך לזה תשובת רב אלפס דפשיטא דאסור ומייקר שם עכו"ם, אלא דמייירי נאוסן שהביא הבעה"מ (שער סג ח"א סי' ג) תשובת רב אלפס, והיא היא התשובה שנכתבו אליה רבינו ירוחם, והיא התשובה אשר הביא דינו המתברר סעיף ג', ושם מייירי שאחד קבל עליו בערכאות, והשני רואה לילך הואיל ותבירו קבל עליו, ומ"מ פסק רב אלפס דאיסורא קעביד, ועיין שם אס קנס ענמו ללדקה כיצד יתנהג, עכ"פ אסור לו לילך בערכאות אף על פי שבעל

סימן כו

שלא לדון בדיני גוים

וכו' ד' סעיפים

(א) אפילו בדין שדנים כדיני ישראל, דכתיב (שמות

כ"א א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ולא לפני עכו"ם, משמע אפילו אלה משפטים שהוא דין ישראל, כ"ה בגיטין פח].

(ב) והררים יד בתורת משה. דמראה כאילו תורת

משה אינו אמת חס ושלום ואין בו די להוציא הדין לאור השמש, ולכך הולך לפני גוים שבקיאים בטיב דתי המלכות המוטבע עפ"י שכל אנשי.

(ג) רק שכופהו ע"י גוים וכו'. היינו בלי רשות בית דין.

אבל אם הלך לבית דין וטען שהוא אלם, מבואר לקמן (סעיף ב)

שבית דין נותנים לו רשות ופשוט, סמ"ע (סק"ה). וכתב הכנה"ג (הגה"ט אות יד) בשם הרש"ך (ח"א סי' קנב) היינו לדון בפני גוים, אבל אם יש לו פסק דין מבית דין ישראל, יכול לכופו ע"י עכו"ם לקיים הפס"ד. וצ"ע לפי מה שכתבתי לעיל (סימן ד' ספ) דלא מצי למיעבד דינא לנפשיה ולהציל שלו ע"י עכו"ם אם לא בגברא אלם. ומאי שנא מזה?²

(ו) וסברא ראשונה נ"ץ עיקר וכו'. עיין מש"כ בחומים (סק"ב) כי יש לפקפק בזה למאד, ושיש לחלק אי כבר גבה או לא, ועכ"פ קודם שנתייב בדין בדיני אומות העולם רק החל לפשוט, ודאי דמצי לחזור ולילך לתבוע אותו בדיני ישראל, וחייב

לדון בערכאות והוא דבר צנמון אסור, שלא הניחה המורה אם העם שהיא לנחלה לו על רצונם שייקרו חוקה עכו"ם ודיניהם ולעמוד לפנייהם, אפילו דבר שדינים כדין ישראל, עכ"ל. ואפילו ימא דדינא ח"כ הם דיני מלכותא דבר פרטי לתקנות המו"מ צמדינה מדינה, ואינו בכלל שארי נימוסי ומשפטי טיב מדינה שחוק עליהם המלך, דהוה ניחא שיש לצי"ד של ישראל לפסוק כחך המלך הוא, כי כן יסד המלך וכן קבלו הנצ"ד צנחנס תחילה הח"כ שיהיה לו כל חוקך חק המלך, אבל אין כל זה מועיל שיהיו הם מורשים לדון בערכאות, דבר שאינו נרשום, וכי עריך חק המלך מתקו של מלכו של עולם שהוא דין תורה הקדושה, ומ"מ אעפ"י שהם דנים בכך אסור לדון לפנייהם. לכן צעונומיו הרבים רע עלי המעשה, אפס אין כח לנטלו כי נשרשו צמקנה זו מנלי שומע, ומי שיהיה כמו יפה ינטלו ויקבל שכר מאלקי המשפט.

[ב] וסברא ראשונה נ"ץ עיקר. הרמ"א הכריע נה, ולעני"ד נ"ע למאד כי אם דין אומות העולם וזה שלא עפ"י הדין להחזיק

משפט יהונתן

1. צ"ב היאך יחשב תקנת הקהל כקבלו עליהם הבע"ד. ועיין בדברי רבינו לעיל (סי' ד' סק"א) גבי גר דפסול לדון, והיאך שמעיה ואבטליון שהיו גרים היו דנים בב"ד, והביא ד' הכנה"ג דהצבור קבלוהו עליהם ובה מותר. וכי רבינו דאף דלא היה קבלת רוב ישראל בכל המקומות, מ"מ הואיל והסכימו בסנהדרין וראשי חכמים בימים ההם היו בקבלוהו כל ישראל עליהם, ע"ש. וה"נ י"ל כאן ג"כ, דכיון שקבלום ראשי הקהל וכיו"ב חשיב קבלת כולם.

2. באמרי בינה (דיינים סימן כ"ז) כי ליישב ח"ל, וי"ל כיון דמצינו דבעכו"ם מכין אותו ואומרים לו עשה מה שישאל אומרים לך, איכ ה"נ כיון דיש בידו פס"ד מבי"ד ישראל והעכו"ם כופה אותו לציות דין ישראל אין בזה משפט שיהיה אסור מטעם לפנייהם ולא לפני עכו"ם כיון שאומר לו שיעשה מה שהבי"ד חייבוהו, עכ"ל. ועי"ש שהביא בשם המהרי"ק שחלק על גוף דין זה, וס"ל דאף בכה"ג צריך נטילת רשות.

אורים ותומים <זכרון אהרן> - א-לח אייבשיץ, יהונתן בן נתן נטע עמוד מס 287הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Even where Dina D'malchusa applies, Jews may not go to secular court. Rather, the Bais Din should adjudicate between them by applying Dina D'Malchusa.

תומים כו-א אפילו במקום דאמרינן דינא דמלכותא אין היתר לילך לערכאות, רק ב"ד של ישראל ידון על פי דיניהם.

או מריפה לוקה ונשיית ועי' צמולין ליג דלין
 נחמנין כותים על צינ דהוי אנויה וכברי חייב
 עי' וניהה ונוכח דהוי כדרך אכילה והא לשיית
 חוקי צמולין סם כאמרו טיעורין לצי' איב שלכדיא
 נני שרי לדידהו אף לכצרת רשיל טצועות
 כיג דלנויד כיס למכות גס שלכדיא חייב יעיש
 ואפיה כברי חייב ונקס: אנויה ונוכח דהוי כדרך
 אכילה ועי' צמוליה דף כי דקציים אוכליהון לאו
 צר איב וכתצו חוקי סם דמינ דלא הוי נוקח
 טעות ולא כתצו דמינ דלרכיל וטרפה קציים לא
 נפקל לעדות דהוי שלכדיא ועיב דהוי כדרך
 אכילה. ויהו נראה צמיד לקנות ון הנכרי צעל
 המנובחים הקיצות לאחר שנתייבשו היינו סיקנס
 והנוקה יחול לאחר שנתייבשו עכ"פ שלא יהי
 ראוי לאכילה צעילא ואח"כ יקח ון הנכרי
 ובכתיג דמינ ראוי לאכילה יס להחיר דאף
 טיעמוד צו אח"כ או לא יהי אלא רצנן כבצרת
 כתיר ועי' צפיה יויד קי פ"ו סיק כי צסס
 תפ"ז:

צ) ועי' שאלתו דריני מנוות האין לדון
 צמנינו צמי שהסכיר דירחו על זמן
 ידוע ובכלות הזמן רולה המנכיר להולילו ועפ"י
 דדינ אין המנכיר יוכל להולילו. ובאמת ענין
 תקנה זו נעשה לתקנה צמי המדינה אך ומדברי
 הש"ך צפי פ"ג נראה דגם זה אינו מועיל רק
 צמנים אצל לא צמאר דצר אף צקרקע והדבר
 תלוי בפלוגתת הראשונים והמנכיר ויקרי מוחזק
 כנוצור צמיון קי טייצ דקרקע צחוקה צעלים
 עונות. (הנה ונה דפשיטא לי' לכתיג דבכל קדיי
 צקרקע המוכר או המנכיר ויקרי מוחזק אינו
 צרו דהרי צמטי הראש כחצ דקבלה. צירו
 דצקדי הלוקח הוי מוחזק וכן פסק צמיה צכללי
 תפיקה סיק כיצ ונוצור סם ומדברי דאף
 צקרקע צמכירות הדין כן ומייצ צזה הא דקי
 טייצ קעי' ייע צמתי עליות זמני' וכפמתה עליונה
 דהוי פסק ועלה צתיקו צמטי דאח דר צמחונה
 אין מוליאין מוננו מנסוס דתיקו הוי כצפיקא
 דדינא יעיש ולכאורה יע דהא צמטכיר צמנים
 עשר דינ למודס הוי נני צפיקא אס תפוס
 לסון ראשון או אחרון קיייל דהמנכיר ויקרי
 מוחזק. ולריך לונר דסס שאני דהקפק תלוי
 דעמנו על מנכיר ואין אנו יודעין האין הי
 דעמו צזה הוי מוחזק אצל צפק פלוגתא או
 צפיקא דדינא טעמיס שאינו תלוי דעמנו על
 המנכיר הוי המוכר מוחזק כמניס המנכיר צפי
 ויהי טכירות היצ יעיש איב צמיד דהוי
 צפיקא דפלוגתא אס צמיה דדינ דינא לדעת
 מניל ונהימו השוכר ויקרי מוחזק. ובמניל פתי
 ענוען נראה דעמו דצמכירות כיון דהגוף על
 המנכיר אף צקדי המנכיר מוחזק דלא כמניס
 צהי טכירות וש"י צפי טויה תשורת סי ח"א
 קי תקציג טהאריך צזה והציג דברי מהימו
 צכללי תפיקה ומניל פ"ו ומכירות ומניל
 פתי ענוען ודעמו נוטה להלכה כהמניל
 פתי ענוען דבכל ענין המנכיר מוחזק וראי
 נהימו נקי טייצ קעי' ייע צבר ייסצ צמטי להס
 רצ צאופן אחר יעיש. ובאמת גס הנהימו גופא
 קי טייצ קעי' ייע כחצ תירון אחר) אף להלכה
 למעשה כיון דצמיהו צכללי תפיקה סמס להלכה
 דצקדי השוכר מוחזק ובמיד הדבר צקרקע
 ולתקנה צמי הנדינה כולה דלדעת רוב הפוסקים

דדינ דינא ואפשר גס הש"ך מודה צקרקע כיון
 דהקרקעות טלהס אף שאינו נוגע לעניס לכן
 לעניד אין להולילו מיד המוכר וכתי' הציג דברי
 החתים צמטי חריון קי מיד טהעלה דצמיה
 דאשכחן צמיס תקנות שלא יפקו למיחס של
 הסומרים צזה אמרינן לכיע דדינ דינא בעין
 תקנה יעיש והי' צמיד טירוע טהתקנה גדולה
 מאוד צמנינו שלא יהי' ציל מוטלכיס צמיות.
 וכיו"צ מאלנו טמטשו מוזיל ועשו תקנה להודיע
 נוקודס להסוכר כפי הענין כנוצור קי טייצ עיב
 צמנינו טגס החדעה לא יועיל ונחנה גודל
 הדחק צדירות ספיר דדינ דינא לענין שלא
 יוכל המנכיר להולילו. אך יס לדון דכיון
 דהדירות נתייקרו עכ"פ יוכל המנכיר להעלות
 צמנים כפי ניה טהוקרו ענה הדירות כמו צמי
 טייצ המיל לענין זמן הטודעה, וכתי' דונדינ
 גס לענין זה עשו תקנה, וכימו כיון סמזיל לא
 חשו צמיה יס לוונר דלא וטגיחין צדדינו. —
 חונס נראה דהא עכ"פ ח"א להולילו אס המוכר
 דצזה דדינ דינא והספק הוא רק לענין העלאת
 דמים דהא להסוכרים דדינ דינא וצפרע צקרקעות
 סהס טלהס ודאי חיי להעלות צמנים וכיון
 דעכ"פ להולילו אס המוכר ונהצית אי אפשר
 כמניס כתיג איב לענין העלאת דמים דהי'
 קדי' אס דדינ דינא צזה ודאי המוכר מוחזק
 כיון דאין הספק רק לענין דמים וכעין דאמרינן
 צמיצ כ"ד צקפק אס אינן קדם או עיר קודם
 דמינ יתן דמים כיון דע"כ לקימה קאי יעיש
 והיי' כמותי' וכבר כתצו כן המני צמיון קי קיג
 קעי' טי והציג ראוי ונצ"צ המיל ומניס סם דיג
 לוונר דהיינו דוקא היבא שקולץ ואח"כ לריך
 ליתן דמים אצל צמרי' ליתן דמים ונקודס ליס
 קצרה זו אינו מוכרה כלל וכמניס הקליה סס
 ועיש מוגי' קי קי"ד סיק כיצ צסס מני' טצמי'
 מוצור כהני' דלא כמניס חתי':

ומיש ר"עו לפקפק עפ"י הצ"ט קי כיח סיק
 גי' דדינ דינא הוא רק ומדבנן וכיון
 דיש פקק אס אמרינן צזה דדינ דינא הוי סק
 צתקנתא דלוקמי' ארינא חפילו נגד המוחזק
 סנה צקליה ס קיג. כחצ דזה דוקא צפיקא
 דמעשה ולא צפיקא דדינא ופלוגתה הפוסקים
 ועני' צזה צפרי מיש לחימו קי ליט — וגס
 הרי צמטי' נארי' הוצא צמיה קי יח פקק דוקא
 צפקק תקנה טלחמר חתימות הטלמוד אצל צפקק
 תקנה טבחלמוד טשהוא מוחזק אין מוליאין מידו
 יעיש עיב לעניד ווכל הטעמים הנ"ל אין לשנות
 צזה וכפי דדינ אשר הוא לטות הנדינה:

סי' הניג

עי' הד"ד צהי טונכר סקורה לחצירו צכק
 אדראן טלקח מענו וגס סקיימותא צאופן
 טהמורה נקנה ללוקח כדון, והלוקח הניח
 סמורה צארג אשר קנה אלל המוכר עס
 סמורה וגס ראה ומיד הלוקח כל סמורה
 כונה טקנה והנחה צהארג הייל, וכקגר הארגו
 והנפתח יתן ללוקח והמוכר המתיי' טהוא
 יתן סמורה על הצאהן ויסלח לו טרעליפיס
 וכמוצן אמריות הדריך אין על המוכר כלל, והלוקח
 מוצע כי צה סמורה לידו והי' כמות טהניח
 הארגו והי' סגור צמני וקגיירות וכטפתח הארגו
 חלה

אמרי יושר - ב אריק, מאיר בן אהרן יהודה עמוד מס 208 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

• Case study: Rent control

The Imrai Yosher regards rent control as Dina D'Malchusa, suggesting that even the Shach [cited above] would agree in this case.

• שכירות בתים

ש"ת אמרי יושר ח"ב ס' קנב-ב
 מקיים דין המלכות לאסור הוצאת שוכר מן הבית, וגם שאין יכול להעלות השכירות.

הבאתי למעלה שזה נגד התומים והקטוהים שדחקו להרץ הקושיא הזאת באופן אחר. וממ"ז אם הוא רוצה לפסוק דוקא כהנהיגות פרי לרבני הנתיבות כאן בסי' קיג שמישכב קושיים הקטוהים הגיל חמי' קעיה באופן אחר מוכח דלא סיל כחילוקו של הקטוהים בין סי' פלוגתא לסי' במתיאות, וא"כ ממילא בסי' תקנה כמו דינא דמלכותא קם דינו של המל"מ דגם בפלוגתא הפוסקים מוקמינן אדינא. ולכן אנכי על משמרתא אשמדיה דאין בלאקאשארטן טון משום דדמ"ד :

והנה דהרב מטארת ז"ל ה' כותב זאת בשעת המלחמה דלא ה' באתה עם לחן ודוחק גדול. והולך להפך בזכותם של האוכרים. אבל עכשיו השכל נזר להיסק שזה עוול גדול נגד בעלי בתים שמקיים בהם שורך עבוח וכו' חרים שולטים ברבובים ואין להם מוש"ע. וגם להאוכרים אין זה תקנה רק להאוכרים הישנים אבל הרי בכל יום מהרבים אנשים חדשים שלרבים לטוב דירות. ולהם התקנה היא קלקלה שפי"ו מתייקרים הדירות ביותר ואין למלוא דירה מה שלא היה זה קודם הנלחמה. ובפרט שדעו לנו שיעקב החוקה החוק הזה הוא בא ע"י א"ו נבחרים חפשיים שיש בהם דעות וביטוח הקאזמיטישען והאליאטישען. ללחון את העשירים ולקחה ממונם שכל אלו השיטות הם נגד דעה חורה. וחלילה לומר בזה שזה יהי מקרי דין גמור עפ"ד ה"ק. ואף שכבר נהגו כן אין זה מנהג ותיקוס. רק משום שאין יד ב"ד תקיפה. וגם האנשים היראים הגלים עד היום להפסד שלא להעמיד הכל על החוק. לכן אנכי זו מדעתי בזה. גם בלא"ה גיל דאין סברא לחלק בין הפק פלוגתא לסי' במתיאות כדי הקטוה"מ הגיל. והנה בזה דבסק בתקנה מוקמינן אדינא כמי"ש המל"מ הגיל. י"ל דהנה נודע קושיית מהר"י בא"ט ז"ל על הא דאמרינן ב"מ ספק ממונא לקולא הרי הוא ספק גזל. ומירץ משום דכל ספק איסורא אולין לתומר' דאם אתו מתמירין ויולין את מ"ש עבירה. אבל בספק ממונא אס ניזול לתומר' לחייבו. וילמא האמת עם הנחשב אי"כ שוב יהי איסור גזל ביד החובע לנך אמרינן כל היכא דקאי ממונא תיקוס. וא"כ כאן בספק תקנה לא שייך לומר דאולין לקולא דק' קושיא הגיל הא הרי ספק גזל. ואין לומר דגם ביד החובע יהי ספק גזל כגיל. ז"א דהא מדאורייתא בדין שייך להתובע רק ורבנן משום תקנה הפקישו ממנו. וא"כ כשולד ספק בתקנה הוי ביד החובע ספק דרבנן דלקולא. משאי"כ נבי הנחשב דלמא לא התקימו רבנן כפי"ג ולא הפקישו המחזון מיד החובע והוי בידו ספק גזל דאורייתא לתומר'. וכמו הוא בסברת המל"מ הגיל דסי' תקנה אוקמינן אדינא. ולפי"ז אין חילוק בין סי' פלוגתא לסי' במתיאות ושלא כדי הקטוה"מ הגיל כגיל :

סימן ט.

ב"ה ב"י מי"מ תרי"ג פ"ק טארנאפאל.

שרום אשיב לרבבד ירדי הרב הבאה"ג החריף ובקי בשנתו וך גנן טנזע קרשים בשית טריה אלכסנדר סענרער נ"י אבדיק ז"אויץ יצ"ו :

מכתבו לנכון הגיעני. וע"ד השאלה כראובן שקנה ענור שמעון ע"י טור תבואה ושמעון הגיעם ברשות ראובן ואמר שיבוא לקחם למחרתו או ביום שאחריו. ואח"כ שבר ראובן התבואה שלו ומכר גם השני טור של שמעון ואומר כי יען שטברו איהו ימים שלא בא שמעון לקחם נשכח הדבר מלבו שסם של שמעון ומכרם בין התבואה שלו. ופשה פלס השער הרבה וחובע שמעון התבואה דווקא או כפי השער של עכשיו זה חורף השאלה :

הנה בחי"מ סי' קע"ז ע"פ י"ד חובלך דשוקא שחכר קודם זמנו הוי שטיפס ומייב לשלם מה שנתייקר אח"כ. ואמנם בקטוה"מ שם סק"ז טמה על זה דהא קי"ל דכל סגולתים אינם משלמין רק כשעת הגזילה וע"ש שכחב די"ל דתלוי במחלוקת הפוסקים בסי' ע"ד ושם בסק"א האריך בזה וכתב דאי חפיים החובע לא מפקינן מיניה. ואמנם לפי דבריו שם הוא רק סיכא דברי יוקא דלקח ביזמי דשוקא שוב חמשה דלא חייב משום דינא דגרמי. אבל כ"ד דלא ה' ברי שייקיר אח"כ. והא ראי' שברי מכר גם תבואה שלו אין לחייבו מדינא דגרמי. ובפרט לפי מה שכתב הנתיבות בסי' קע"ז ס"ק ל"א דעיקר הפעם הוא משום דשוקא כיון דחמייב לעשות לטובת השותפות הרי הוא כקבלן דחייב לשלם אף מניעת הכח כמו אם אוכיר ולא אשכ"ד דמשלם במיטב אף בלא תנאי ע"ש בסי' קפ"ג סק"א וסי' ע"ד סק"ה וסי' ע"ו סק"ו שהאריך בזה. וא"כ כאן דלא היו שותפים שיהי משועבד כל אחד לפשות לטובת השותפות רק קנה השני כורים אלו כעבדו הוי כמו שליח בחנם שכתב הנתיבות בסי' קפ"ג סק"א הגיל דפטור ע"ש. וכ"כ ג"כ בחוה דעת ה' ריב"ח סי' קע"ג ס"ק כ"ב דאף בלא"ה לו בדיחא אל תמכרנה פחה משנים והוא מוכר בפחות דאיתו מחויב לשלם רק כפי שו"י דכל הגזילה אינם משלמין רק כשעת הגזילה אם לא בשוקא או פועל. ע"ש מה שהתם על הט"ו ס"ק כ"י דמשמע דגרמי דככל ענין משלם כיוקרא דלקמ" :

ואמנם לענין יש ליישב דברי הט"ו דהנה ידוע מחלוקת הפוסקים בחי"מ סי' ע"ב ס"ב אם יכול לומר לדידי שזה לי ע"ש כש"ך ס"ק ק"א ובסי' קט"ו סק"ב ועיין ב"ש א"ה ע"ו סי' ל"א סק"ו שכתב בשם הר"ן דהיכא דיעמינן דש"פ במדי מקודשה דאורייתא אף דאין להקדש אלא מקומו ושטחו כח"ש הרמב"ן הובא בר"ן קידושין (ד"כ). מ"ח מקודשה משום דהוא כאומרת לדידי שזה לי. ואף דהיא דאיתו שוב פרוטה בשום מקום מסופק הר"ן אם מהני לדידי שזה לי מ"ח אם ש"פ במדי מהני לדידי שזה לי. ועפ"י הדבר י"ל עפ"י דה"ש שכתב (קמ"ד ע"ב) דס"ל ל"א במקיים קוליס בכרס קידש משום דבטריחא מתימין קוליס לגמליהם ע"ש ברש"י ד"ה ואמר ר"ח משום כיון דתשוב בחד אחרא לא אמרינן בקלה דעמו אלל כל אדם. הי"ג י"ל דאיתו יכול לומר לדידי שזה לי דבטלה דעמו אלל כל אדם. אבל אם שיה בחד אחרא כמו במדי לא אמרינן בטלה דעמו אלל כל אדם :

(והנה) לפי"ז י"ל דכמו דאם שיה בלזיה מקום בעולם יכול לומר לדידי שזה לי. כי"ג היכא דשיה בלזיה זמן אף דשכשו איתו שיה כיון דשיה בזמן דלקמ"י יכול לומר לדידי שזה לי. ואמנם הא פשיטא לדידי שיה שייך רק בדבר שחלוי ברעמו לחוד כמו בקידושין דאם היא מסכמת לקח פחות מש"פ ואומרת לדידי שיה שפיר מהני דבדידה תליא מילתא. וכן שם בסי' ע"ב וסי' קט"ו הגיל דלפי דבריו מניע לו יתר ממה ששיה התפ"ך וכל לומר לדידי שיה לו כפי תוכו. אבל הא פשיטא דאיתו יכול לחייב אחרים בזה כגון שאם יאמר לדידי שיה לי חפץ זה כך וכך ויאמר יבוא וישרוף החפץ הזה או יגזול אותו ודאי איתו מחויב לשלם רק כפי מה שיהא שיה לכל אדם :

ואמנם שם בדיון דהט"ו דבעל החבית אחר לו שלא ימכור בפחות משנים כפי שיה' שיה אח"כ בק"ך והוא מוכר מעלמו בפחות ומקבל עליו לשלם לבעל החבית כיוקרא דלקמ"י ליכא בזה משום ריבית דברייתא בעינן מדאורייתא נכך ותרבייתא וכאן ליכא תרבייתא. דהא לבעל החבית איתו משלם יותר משווי דהא הוא אחר לדידי שיה לי כיוקרא דלקמ"י והרשות בידו לומר קן כחש"ל ונכונים שפיר דברי טי"ל :

(בזה) יש ליישב ג"כ מה שקשה לי ע"ד החו"ד היא בסוף ס"ק כ"ב הגיל שכתב דכשי"א דטון לו שבר בעבור קיפול

חבצלת השרון - ב באב"ד, דוד מנחם מוניש בן יהושע השל עמוד מס 247הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Chavatzeles Hasharon strongly disagrees with the Imrai Yosher, arguing that rent control is unfair and a form of theft from the landlords, and therefore not subject to Dina D'Malchusa.

חבצלת השרון חו"מ סוף ס' ח פליג על האמרי יושר, שודאי אין זו תקנה הגונה לעכב בעלים מלהוציא שוכר מביתם, וכ"ש שלא להעלות השכירות א"ו דינא דמלכותא שנתחייב לשמוע לה.

דק"ל דד"ד, ה"מ במה שהיא תועלת למלך, אבל בדברים שכן אדם למצורו, אין דינו דין. וגם בחזקת רובל סי' פ"א, סוף מרן ז"ל על הרב המגיד בזה, ותמה על הרב המבי"ט ע"ג, ועיין עוד מ"ש מרן בב"י סוף סי' ס"ט, ב"ש מוהר"ר יעקב ישראל ע"ש. נמצא דעת מרן ז"ל שקבלנו הרואהו ולא אמרינן דד"ד, אלא בדבר שיש בו הנאה למלך, וכאשר כתבתי בתשובה הנו', ואין טורח להאריך כאן בזה. גם כתבתי בתשובה, אע"ג דפסק מרן ז"ל, שצרי מהנה הנעשים בערכאות הרי הם כחרם, עכ"ל בזה"ו שיא מאמר המלך יר"ה בכל מקומות ממלכתו לעשות כל קנין של מדר ומחנה בפנקס העצ"ב, ואפילו נכרים עלמה, שהיה דרכם לעשות בערכאות אלא הקארי ביטל זה ועשה שיהיה נכתב רק בפנקס העצ"ב, יש לנו לקיים בדיני ישראל גם שצרי מהנה הנעשים בטאבן, משום דד"ד, וגם מרן ז"ל יורה בזה, יען כי זה המאמר החכם שפעה המלך לכתוב ולעשות הכל בפנקס העצ"ב, יש בו הנאה למלך שהוא בכלל חוקים וימוסום הנוגעים למלוכה כגודע, ומרן ז"ל דבר דוקא בזמנו שלא היה בזה הנאה למלך, וכאשר מפרש הטעם הוא שם בפירוש:

הנה כי כן האשה הוחה שקנתה החלר בחיי בעלה בשמה ונכתב בפנקס העצ"ב בשמה בירושה בעלה ועל ידו, אע"פ שבדיניהם כל שנכתב בשמה הרי הוא שלה לגמרי ויכולה למכור ולתקן, ואין לבעל שום טענה לעבד, עכ"ל לא אמרינן שגם בדינינו חובה היא בכך ויפסיד הבעל כמו וחוטו בזה משום דד"ד, יען דבזה ליכא הנאה למלך שאם יהיה זהו לבעל בזה ואם לא יהיה הכל שיה, ואין למלך הפרש בהנאתו, וכל כהא' נוטא לא אמרינן דד"ד, אלא אולינן בתר דין תורה, ואין הבעל מפסיד כמו וחוטו שם לו כג"מ של אשתו על פי דין תורתנו הקדושה וזה ברור. והשתא ממילא גם טענה של גידון השני הנו' בשאלה היא בטלה, מאחר דלא אמרינן דד"ד בדבר שאין בו הנאה למלך, אלא אולינן בתר דין תורה, על כן אפילו אם גוף הקנין שנעשה בטאב"ו, אגמתי מקיימין אותו בדיני ישראל משום דד"ד כיון דליכא הנאה למלך בהיכא שבושין הקנין בטאב"ו, עכ"ל בדברים המסתעפים מזה הן לענין ירושה הבעל, הן לענין הפירות שיש לבעל ע"פ דין תורה, כיון דאין הנאה למלך אם יקח הבעל או לא יקח, אם ירש ואם לא ירש, אין הולטין בזה חחר דיניהם, אלא אולינן בתר דין תורה, והנה כמו וחוטו של בעל ע"פ דין תורה, בהיכא שהוא עלמו קבב לאשתו, מפורש יולא בש"ע אה"ע סי' פ"ה ס"ז ח"ל, וכן הבעל שנתן מהנה לאשתו בין קרקע בין מעלטין קתה, ואין הבעל אוכל פירות, ומיחו אינה יכולה למכור מה שנתן לה ולא ליתני לאחר אלא יסאר בידה, ואם תמות ירשנה, והפירות שיואלין לה ממנה, דינם כשאר נכסי מלוג וימכרו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות עכ"ל, ולפ"ו בעידון השאלה אע"ג דאנו מקיימין מהנה, עכ"ל בזכות שיש לבעל בזה ע"פ דין תורה אולינן בתר דין תורה כיון דליכא הנאה למלך בכך, ובידחי מעיקרא כאשר נכתב החלר בשם האשה, בעת בה לב בעלה שלא תלא אשה זו חוץ משרות הדין לפשוט ע"פ ערכאות למכור, וגם ליקח הפירות, ואדרבה אמרינן לאורך גיסא שאם היה הדבר כך, היה לה ליקח הודאה מבעלה וסילוק שצדור מ"מ אלו שחובל למכרם, וגם לקבל פירותיהם לעצמה, ולכן הכ"ד יכ"ב אין יכולים לעשות חלוקה לאשה כדי שתמכור ותקן, אם הבעל מעבד, וזה ברור ופשוט ואין טורח להאריך בו:

ובן מלאחי דבר זה מפורש ג"כ בספר חתם סופר ח"מ סי' קמ"ו, בהיכא שהבעל נתן בית לאשתו, והעלה בערכאות על שמה, וכשמה עשתה לזוהי בערכאות וסילקה בעלה מירשותו, וילקה נכסיה לזרשים, וכזה הגאון ז"ל

שם ח"ל, גם טעמיה השלימים הכל היא, מ"ש דיש יד המלך בירושה, מה ענין יד המלך כאן, שהמלך נוטל כחחר מן הירשים, וזה מחוקי וימוסו מדינתו ויקח חלקו, והוא שלו, ועל השאר אנו דנין, וכבר זכר רמב"ם לבעל בשלמה החס, יש חק למלך דבר קטוב מכתובת השטרות, וגם כבוד מלכותו שיקראו על שמו, על כן אין קרקע ניקנית אלא בשטר, ואי היו קונים בקנין אחר יתבטל חק המלך וכבודו, אבל הכא לעולם יקח המלך חלקו ומאי ליכפה ליה, אם היחד הוא לבעל או לשאר יורשים, על כן לא ראינו שום ממש בטענות אלו, וכי' עכ"ל ע"ס, ועיין להגאון חיד"א בנזכר עין סי' י"ז ח"ה ד' ששען טענה כו' ח"ל, ועוד דהא דאמרינן דד"ד הוא שכן גזר, ואם לא יקיימו גזרותי ריב לו עמיהם, אבל הכא ודאי לא חכמה ליה ע"כ ע"ס:

ומרתא חבד ארדח' מודעגא, דאין להקשות, מאחר דהענין של מדי דליט ביה הגאה למלך לא אולינן בתר דינא דמלוכותא, אלא בתר דין תורה, א"כ איך אגמתי הולטין בדיני ישראל בזה מנהג הסוחרים, הן בענין שר הכמחי"אלה דאמרינן נקיין על ידי הגירוי שנתבטל בעל חסר לש אדם אחר, יולא כפי כתיבה ומסירה בדין תורה בשע"מ, והן בענין קדימה של בעלי חוב, בהיכא שבאים בעלי חובות להפדע מנכסי הגשבר שטולס חולקים בזה, ואע"פ ששערו של זה קודם זמן שצדו של זה, והן בענין תפיסה וביולא, דבכל הני אולינן בתר ספס הקאנון אשר יסר המלך בין הסוחרים, והלא אין הגאה למלך בחוקים אלו אם נעשים או לא נעשים, הנה דע כי בדברים אלו, אין אגמתי מקיימין אותם בדיני ישראל מכא דד"ד, כדי שתאמר דבענין שיהיה הגאה למלך בדבר זה, אלא הטעם דאנו אולינן בהריימו, משום דהם מנהגי הסוחרים אשר סבדו וקבלו בחוקים אלו, כי הסוחרים יכולים לעשות מנהגים חדשים בענייני המסחר בשביל חיקון העולם, בהיכא דכולם סבדו וקבלו בזה, דהא ק"ל במזמן אולינן וכלי לחי"ב עלמו גם בדבר שאינו חייב בו, ולהכי כל שזוא מנהג קביע, וידוע אלא הסוחרים, אמרינן כל הנושא ונתן ע"ד אותו המנהג הוא עושה, והי"ל כאלו קבל עליו בפירוש דבר זה, ויוון שנכתבו דברים אלו בקאנון של מנהגי הסוחרים כעשה מנהג קביע וכבוד בכך, דאי כל הנושא ונתן ע"ד בן הוא עושה, ולכן גם ב"ד הזקק דנין ע"פ אותו המנהג אם הוא ברור ונדוע, והסי' יואר עינינו באור מרתא ח"ב:ר

שאלה י"ה.

שאלה, מעיר סגספור יע"א, איש אחד בקש לגרש אשתו בעל כרחו שלא בצוונתה, והלך לו אלא אחד, זה שמו מארי אברהם שלום שרעבי שהיה מתי בעיר סגספור, ובקש ממנו לכתוב לו גט לגרש את אשתו, והלך זה והביא עמו ג' חגשים מן השוק, להיות אחד מסדר ושנים עדים, ואלי האגשים הם מאגשי השוק שאינם יודעים דברי רז"ל, וכאשר יאמר להם מארי אברהם שלום הנו' לעשות, המה עשים, והלכו לבית אחד וכתבו את הגט והיה אברהם שלום הנו' הוא הסופר, ואחד מן שלשה הנו' הוא מסדר, ואומרים כי שבעה פעמים נפאל הגט וכו' אחר, וסוף דבר כתב הגט, והלכו הם והבעל אלא האשה ארק הבעל את הגט בחיק אשתו בפני אברהם שלום הנו', ובפני השלשה הנו', ואמר לה הרי את מגורשת ממני ומותרת לכל אדם, ויאלו כולם, והגט בחתימה שעה נקדע, ואח"כ הלכו קרובי האשה ושמו מריבה גדולה עמו איך יעשה כזאת לגרש האשה בעל כרחו פתאום שלא מדעתה, וגם שעדיין לא פרע לה כתובתה, ואח"כ בא אשה של האשה לבית הנכנסת ביום שבת קודש ולעק בפני הקהל על הדבר הזה שנעשה, והקהל מרה להם מאד על הדבר הזה

רב פעלים - א: יוסף חיים בן אליהו <<שאלות ותשובות>> תולדות עם ישראל; <<2> {0} עמוד מס 397 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

דינא דמלכותא מדין מנהג רב פעלים אה"ע סימן עז כל דד"מ בין אדם לחבירו הוא מצד מנהג הסוחרים

ובדבר תירוק כתר"ה על הרמב"ם לחלק בין מוזיק לפושע דרך מדין שמירה הוי פשיעה מוזיק הוא נכון ועוד חזון למועד (ועיי' בס' ש"ה בנה"מ ובנחלת צבי).

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן עב

בשוכר שאינו רוצה לצאת משום שכן הוא דין המדינה והמשכיר צריך הבית לעצמו

כ"א א"ש תשי"ז.

מע"כ ידידי הרב הגאון הצדיק מהר"ר שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם שליט"א האדמו"ר מציעשניאוו.

הנה מה שהאריך כתר"ה בענין דינא דמלכותא קשה לכתוב בענינים אלו משני טעמים חדא מטעם שכתב בשו"ת השיב משה שהביא כתר"ה שיש מבוכה רבה בין הפוסקים וסתירות רבות וצריך לזה עיון חמון רב אולי יעזור ה' להבין לאסוקי להלכה וכ"ש לקטני ערך כמוני. ועוד מטעם שכל יתראה ח"ו שאנו מקטינים כבוד המלוכה דמדינתנו בפה אשר אנחנו מחוייבים להכיר להם טובה על החסד שעושים עמנו ועם כל אחבני שבמדינה הזאת ואנחנו מברכים אותם ומתפללים להשי"ת בכל עת ושעה לשלום המדינה וגשיאיה ושריה כאשר נצטוינו. ולכן אין רצוני לכתוב ולדון בזה. וגם אין להוסיף על דברי כתר"ה כי שפיר כתב בעצם הענין.

אבל לע"ד בעובדא זו דעשו מדינא דמלכותא שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר אף אחר שכלתה זמנו כל זמן שרוצה לדור שם. אין הנידון כאן מצד דינא דמלכותא אלא לאלו ששכרו קודם שנעשה הדין שאז היתה השכירות בתם רק להזמן שהתנו והיה רשאי המשכיר להוציא והיינו צריכין לדון אם יש בזה דין דינא דמלכותא דינא. אבל לאלו ששכרו אחר שכבר נעשה הדין מהמלכות ולא התנו בפירוש שכשיבא הומן יהיה מחוייב לצאת אלא סתם הוי כהתנו שאדעתא דדין המלכות השכיר לו והשטר שעשו על שתי שנים הוא רק שלא יוכל השוכר לצאת קודם השתי שנים משום שעל השוכר לא עשו המלכות שום דין והוצרך המשכיר לעשות שטר שלא יוכל לצאת. וכן הוא שלא יוכל המשכיר

לרבות בדמיה אף כשיתנו המלכות רשות להוסיף. וכן שלא יוכל המשכיר להוציא קודם שתי שנים אף אם המלכות תבטל את דינה. אבל באם יהיה עוד קיים דין המלכות הוי השכירות כהתנו שיהיה הומן כפי דין המלכות שכל זמן שירצה השוכר לדור שם ידור. וא"כ הוא גם מדין התורה ממילא ככתוב הומן.

והגע עצמך דהא ברור ופשוט שכל אלו הדינים התלויין במנהג המדינה כגון בב"מ דף פ"ג מקום שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכוון ומקום שנהגו לזון יזון לספק במתיקה יספק וכגון בדף ק"ג במקבל שדה מחברו מקום שנהגו לקצור יקצור לעקור יעקור לחרוש אחריו יחרוש וכדומה א"צ שיעשה המנהג ע"פ חכמי תורה וגם אף לא ע"פ יהודים דוקא דאף שהנהיגו זה הנכרים כגון שהם רוב תושבי העיר נמי הוא מדין התורה בסתמא כפי המנהג אדעתא דמנהג העיר נחשב כהתנו בסתמא. וכן הוא בעניני מכירה מה הוא בכלל המכר שאף שאיכא דינים קבועים בפרקי המכירה בב"ב מה הוא בכלל המכירה מפורש ברמב"ם ס"פ כ"ו ממכירה ובש"ע ח"רמ סי' רי"ח סעי' י"ט דהא רק במקום שאין מנהג אבל במקום שיש מנהג הולכין אחר המנהג והטעם שבסתמא הוא כהתנו שהוא כהמנהג ולכן אין חלוק מי הם שהנהיגו דאף אם הנכרים שהם רוב תושבי העיר הנהיגו. נידון בדין התורה בסתמא כהמנהג.

איברא דבה"ג"א ר"פ הפועלים כתב והבא לשנות המנהג וטוען שהתנה בענין אחר ולא כמו שהמנהג נהוג עליו להביא ראיה וכגון שהוא מנהג קבוע ע"פ חכמי המקום. אבל ברור ופשוט שלא קאי על עצם דין דהכל כמנהג המדינה דבזה ודאי אין חלוק איך נעשה המנהג כיון דהטעם הוא שבסתמא נתכונו תרוייהו אדעתא דמנהגא אין חלוק דבכל אופן שנעשה הוא בסתמא אדעתא דמנהגא. אלא קאי על מה שכתבו דאף בטוען המוחזק שהתנה בפירוש שלא כהמנהג אינו נאמן ועליו להביא ראיה דבזה סובר הג"א דהוא רק במנהג קבוע ע"פ חכמי המקום. ואף בזה כנראה שהפוסקים לא סברי כותיה דלא הזכירו זה לא הרמב"ם בפ"ח משלוחין ושותפין ה"ה ולא הטור וש"ע בסוף סי' ש"ל שכתבו דין זה באריס טוען למחצה ירדתי ובעה"ב אומר לשליש הורדתי שזה שטען שלא כמנהג עליו להביא ראיה שפסקו כ' נחמן בב"מ דף ק"י והוא גב דינא דהירושלמי בריש הפועלים שא"ר הושעיה המנהג מבטל את ההלכה א"ר אימי כל המוציא מחברו עליו הראיה חוץ מזו ולא הזכירו שדוקא שהקבע המנהג ע"פ חכמי המקום אלמא שאף לענין נאמנות אין חלוק ע"י מי נעשה

אגרות משה - ד (חוי"מ א, א"יח ב, אה"ע ב) פיינשטיין, משה בן דוד עמוד מס 123 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Igros Moshe contends that once a law has been established, all consequent transactions are automatically presumed to be following the conditions laid out by law, and are valid as a Minhag, even without the Halachic basis of Dina D'malchusa.

שו"ת אגרות משה חו"מ א ס' עב עד ד"ה והגע עצמך כתב בהדיא שכל בין אדם לחבירו שנעשה אחר שכבר נקבע החוק, קיים מדין מנהג וא"צ לדין דינא דמלכותא.

ומיושב זה מה שנתקשה שם בהשיב משה מהך לסימן רי"ט סעיף ז' בהג"ה צמ"ל מהארי והדוב חוטו של ים הרי חלו שלו ואם גזר המהיר חייב להחזיר מכה דינה דמלכותא וכן בסימן ש"ט סעיף ז' בהג"ה דכ"ה נהיגי עכשיו להחזיר כל גניבה אפילו לאחר יאוש ושינוי רשות מכה דינה דמלכותא אלמלא דאמרין דינה דמלכותא דינה עכ"ל. ולהג"ה יחא דהתם הוי רק מניעה הריחה כיון דגם מתחילה לא היו שלו לא חשבו הפסד ע"כ אמרין דינה דמי"ד. והגני זה ידו ד"ש ושי"ח ששטון גרינפעלד

סימן קבו.

בש"ך ח"מ סימן ש"ט סעיף א' הקשה על הא דתנן במחבר דלרין להחזירו לבעלים מכה דינה דמלכותא ואפי"ה שבוכחתי נמנהל סימן ע"ג סעיף ד' צארכות דלא אמרין דינה דמלכותא דינה מה שכוון נגד דין תורתיו ע"ש. ומראה דבדבר שטל פי דין תורה הוא ממון של ראובן אז צוודחי און להשיגה על דינה דמלכותא שלפיכס הוא ממונו של שמעון, אמנם בדבר הפקר שאינו שייך גם לראובן רק שהוא בא מלד זכיה לזכות בו על זה שפיר אמרין דינה דמלכותא דינה שלג יכיה רשאי לזכות בו בעצמו (ובל"ל לא בא רק מלד זכיה ילן שפיר אמרין דינה דמלכותא דינה).

ששטון גרינפעלד

סימן קבו.

יום ג' נח חרע"א לפ"ק פה סעמיהאלי יע"א שוכ"ט לכבוד אהובי ידידי הרב הגאון וכו' בקש"ת מ"ה אהרן צבי קעסלנבורג נ"י דומ"ץ בטענלאש.

אחדשה"ט בדבר אשר שאל חוות דעתי כמה שנתפשט המנהג בארצה מקומות שמי שתובע את חצירו על ידי ערכאות וחצירו ענהו גם כן בערכאות דהיינו שלא חצוה לדין תורה ולבסוף לאחר כמה "עלמאזאעין" שהיה להם בערכאות באו שמיס לפני צ"ד ישראל לזון זיניהם על פי דתו"ק ונתפשט המנהג בארצה מקומות לפסוק בדבר הכוללת שטעו עד עמידה לדין תו"ק שהכוללות של הקלאגע ראשונה שטעה התובע מהיבדים את התובע לשלם מניסו אבל הכוללות של אחר כך מהיבדים את התובע לשלם אותם ועשמת משום שאומרים כי לאחר שקיבל הנתבע את הקלאגע של התובע על ידי ערכאות היה לו להזמין את התובע לדין תו"ק ולחצוב ממנו שיכיר ממנו כה בערכאות כי הוא יעמוד עמו על גוף חציעתו לפני צ"ד ישראל ומדלל עשה כן הפסיד הוא לעצמו והוי כאילו קיבל עליו לשלם להתובע את הכוללות שישעה בערכאות מן או ובל"ל עכ"ל.

ותשובתי זה היה אמת הדבר כי גם אנכי שמעתי פוסקים כן וכן דנו הב"ד צמונקאטש, אולם אני אמרתי אז לבריינים שיטעו עמי כי לא ידעתי מקום על פי דתו"ק למנהג ה"ל שברי לפי המצבור בחושן משפט סי' י"ד סעיף ה' און הנתבע מחויב לשלם להתובע את הכוללות שלו אפילו אם זכה התובע בזקף חציעתו דיון רק את הכוללות לאחר שסירב הנתבע לב"ד ואפילו בסירב מכל מקום לענין הכוללות שהוליה התובע בערכאות בעיני גם כן שהתובע היה לו רשות מהב"ד לחצוב בערכאות ורק אז מחויב הנתבע עפ"י דתו"ק לשלם לו הכוללות שטעה בערכאות וא"כ צידון ה"ל הרי הנתבע לא סירב כלל ואף יוכל לחייבו שיוכרח לשלם להתובע הכוללות שהוליה בערכאות שלא כדון.

ואף ששמעתי אומרים כדון דקיבל הנתבע הקלאגע מהערכאות זה הוי כאילו קיבל ההזמנה מב"ד (ובאמת גם אז לא נראה כלל דאף יומה שהקלאגע של הערכאות שנתנו העב"ם שיבא אל"ס למשפט יהיה נחשב כאילו הזמניו אותו מב"ד) והיה מחייב הנתבע

אחת מהשז כלבו שמה חזמן שד מיי שירא להולך בדרך זה אחי סחורה ויסייע לו בתשלומי העגלה, ואף שאינו צורך לו שחזמן מ"מ נכנס קאת לבית הספק שמה חזמן לו, וא"כ ה"י שזוכר וואגאן שלם והוא אינו לרין רק לחיי וואגאן און סכדי דאס חזמן לו שותף שיטעך ג"כ לחיי וואגאן ה"י רואה שחצירו יסייע לו וא"כ הוי כאילו ירד ע"ד שיהס וא"כ באס חצירו הולך באמת הוא מחייב לסייע לו, והמשל שכתב מעב"ת דדומה לאס ה"י מניה "רייזעטש" באותו וואגאן אינו דומה לאלן דהתם באס ה"י דבר קטן שאין מקפידין על דבר כיוולא זה הוי כמו דמבואר בארבע"ז בסי' כ"ה דבדבר שאין מודרך להקפיד לא הוי גול כלל ובודאי השוכר לא נחית בכה"ג אדעתא דהרייזעטש של חצירו, אבל צדון שלטו שהולך חיי וואגאן וחשלומי הפראכט מרובין בכה"ג וודאי מודרך להקפיד והוי כאילו מתחילה נחית השוכר הראשון שאס חזמן מיי שיטעך ג"כ לחיי וואגאן שסייע לו בתשלומי הוואגאן והוי כנחית ע"ד שיהס וממילא מחייב שכנגדו לסייע לו כ"ל צדון ונכון ואמת.

והנה במחבר ה"ראשון כתבתי שישלם דמי פראכט צול דהיינו שני שלשים בתשלומי חיי הוואגאן, ועכשיו ראיתי ראי' טובה לזה ממאמי דמבואר בנתיבות בסי' שס"ג סעיף ו' עיין שם בקצו"ח סקי" ומהס יראה דיפה כתבתי במחבר ה"ראשון.

ואודות השאלה בענין ראייה מה אמנה שראשי כל עמי להשיב לו מפני כמה לרות שאפפו עלי.

והגני זה ידו ד"ש ושי"ח ששטון גרינפעלד

סימן קבה.

ליתר עיון

לשואל אחד

בדבר שאלתו אי אמרין דינה דמלכותא דינה כמה שהמלכות גזר לזוך חיקון השוכרים במדינה, כן אמת ולהשוכרים הוא עובד וחיקון אבל לבעל הבית המשכיר הוא קלקול וחסרון, שלם אחר משתמש בשלו בעל כרחך, ומאיי חיות דאלת בהר השוכרים לקרותו חיקון, זיל בחר המשכירים דבצית והחנות הוא שלם והוי קלקול, ואס כן אפילו להרמ"א בחי"מ סימן שס"ט סעיף ח' והכוללים על הש"ך סימן ע"ג סקי" ל"ע מודים דלא אמרין בכה"ג גוונא דינה דמלכותא דינה כיון דלא נוכל לומר על זה שהוא לטובת בני המדינה.

ואין להקשות לפי זה דאס כן אף נפרש דברי הרמ"א בסימן שס"ט ה"ל דמשמע מדבריו ולזוך חיקון המדינה אף שאינו נוגע להמך עלמו אמרין דינה דמלכותא דינה ואף משתמח לה כלל דבני ממונות לעולם מה שהוא חיקון לזה הוי קלקול לזה. ומלאחי בשו"ת השיב משה בסימן ז' שמדבר זה ומתחילה הקשה על דברי הש"ך בסימן ע"ג ה"ל ולבסוף התשובה העלה גם הוא דלא אמרין בכה"ג גוונא דינה דמלכותא דינה.

ונראה לי ולזוך חיקון המדינה לא הוי אלא כמו הך דינה דסימן רי"ט בחי"מ להחזיר אצידה לאחר יאוש או אצידה דשטפה נבר וכן צדך דינה דסימן ש"ט בגניבה וגזילה לאחר יאוש ושינוי רשות דבכל הוי און להמואל וכן להקונה שום הפסד מכיסו ואון אמרין דמתחילה לא נעשה הפקר על ידי דינה דמלכותא ואפילו אם נעשה הפקר מ"מ אסור לו להמואל אותה לזכות בה בצדל עגמה אלא על ידי דינה דמלכותא מחייב לזכות בה בצדל הבעלים חה הוי שפיר חיקון המדינה וגם לו ליכא הפסד וחסרון כיון דגם מתחילה לא היה שלו. ובה"ח גוונא מלינו במסכת שנת צפרק מיי שהש"ך דף קי"ג ובאר"ח סימן רס"ז דבמי שחשך לו בדרך החירו לו להניח על החמור או לתת לעב"ם וכמה אופנים. אבל צמ"ל יראה לא החירו משום דלא חשבו הפסד כיון דלא היה מתחילה עלו ורק שטעה בה לזכות הוי רק מניעה הריחה ולא חשבו הפסד.

שו"ת מהרש"ג - ג גרינפעלד, שמעון בן יהודה עמוד מס 129 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Tshuvot Maharshag discusses whether Dina D'malchusa applies to laws that benefit some citizens but harm others.

ליתר עיון שו"ת מהרש"ג ג-ג קבה עיין שם שדן אם חוק המלכות שהוא לתועלת מקצת בני המדינה, ומפסיד למקצתם, אם איכא למימר ביה דינה דמלכותא דינה.

במנהג, לא מהני דינא דמלכותא כגיל באות ג'.
 ט) חוק הדירות של הממשלה הוא ישר, מתוקן ומקובל בפרט בערים הגדולות, כי הוא מכון נגד מפקיעי שערים ופושטי עזרות עניים. ואף שלפעמים נראה כעול נגד בעלי בתים שאינם עשירים, הנה כן דרך החוק שלפעמים נפגע ביושר האזלינן בתר רובא. ומה שהחוק מפלה בין דירות עניים לבתי לוקסוס אינו מגרע כח החוק אלא מעדיפו ומטהו ואל צד הישר, וכן מה שהחוק משתנה מזמן לזמן; ובכ"ז כשבא אצל דיני ישראל בדינים הקבועים של הממשלה דינינן להו, אלא כשמתרצים לדון בפשר דנין הכל לפי הענין.

י) מה שכתב הר"ן בנדרים כ"ח בטעם דינא דמלכותא דינא משום שהארץ שלו ויכול לגרשם מן הארץ, אין הכונה דוקא כשיכול לגרש, אלא העיקר שיש להם טובה מן השלטון הן בעצם הישוב שיושבים בגבולו והן, ובעיקר בטובות תמידיות כגון, כשהשלטון מספיק להם מזון בול, ומים, ומאור בול, וגשרים ודרכים מתוקנים ומגין עליהם ובכה"ג כשיש מלכות ישראל שמספקת להם כל הנ"ל, ג"כ כחם כח מלכות איי אפילו כשהם עבריינים, אם תחור קים מהדברים התלויים במנהג, אבל כשהם נגד התורה לא משגחינן בהן, וזהו ענין דברי הגמוקי יוסף בנדרים, ואין לעשות מחלוקת בינו ובין הר"ן, כי דברי הר"ן אמורים כשאין המכס לטובת העם שאז רק למלך איי יש לו רשות לזה מטעמו דהר"ן, ודברי הגמוקי יוסף כשהם לתועלת בני המדינה, ואמנם כשיש חקים מיוחדים ע"פ תה"ק לא אזלינן בתרייהו. יא) מה שכתבו פוסקים שבחוק שאינו שוה לכל אין שייך דינא דמלכותא. הכונה כשמפלה בין עם לעם משום רשעות, כגון שגזורים גזירות על ישראל ר"ל, או בכלל כשמטילים מס על יחיד שלא בצדק אלא בשרירות הלב, אבל כשיש חוק לתקנות עניים ולא לעשירים כ"ש דאזלינן בתרי' ולית דין צריך בשש.

יב) דברי הש"ך שחולק על רמ"א בענין נים שלטובת המדינה, דלא אזלינן בזה בתר דינא דמלכותא הוא במקום שיש לישראל קהלות מיוחדות עם טובי העיר נבחרים לתקן תקנות שלהם, אבל פה במדינה לא שייך זה,

לו תורה רשות להנחיל כדינא דגמרא, ולא אזלינן בזה בתר דינא דמלכותא.

ד) בזמן ובמקום שאין לישראל בתי דינין קבועים וטובי העיר, והממשלה חוקקת חקים לטובת העם, בדברים שבממון, שתלויים במנ"הגי המדינה, הכל חייבים לנהוג בדיני הממ"שלה, וכשיבא הדבר לדיני ישראל דינינן בדיני הממשלה, וכחם כח מנהגי המדינה בישראל, ובפרט במדינה קתסטיטוציונאלית שהחקים נעשים ע"י נבחרי העם היחידים בתוכם. וקנינים המועילים ע"פ תקנותיהם דינן כדין סיטומתא, כשנוגע הדבר לעניני איסורים כמכירת חמץ ובכור.

ה) מלך מושל יחידי שמטיל מס מיוחד על ישראל, אף שהממון או החפץ שלקח מישראל כשבא ליד ישראל אחר אינו בכלל גול, כי דינן כדין כבוש וזוטו של ים אבל ישראל אסור ליעצו בזה ולסיעו כי גול הוא, ודין זה נוגע לדין סיקריקון אף שמלך הוא (יש בזה חלוקי דינים) והארץ שלו; ובכ"ז אסור לו כיון שהוטל המס רק על ישראל, וכן מכס שאין לו קצבה שהוטל על יחיד.

ו) ומלך ישראל רשע שגזול בית או שדה מישראל גרוע מאי מטעמו של הר"ן, כיון שאין הארץ שלו, וזהו מעשי אחאב לגבות הירושאלי, שהיתה גולה ונמשך מזה רציחה של הגזול והגזול.

ז) מה שנוגע לתקנת אנשי המדינה אין חלוק בין אם היא תקנה זמנית או תמידית וכל תקנה אינה קבועה תמיד אלא לפי הצורך. וכן אין חלוק בין אם היא תקנה לכל אנשי המדינה או לחלק הכושל והזל שבה, ואדרבא תקנה לצורך עניים כזה יותר יפה.

ח) אנחנו יושבי ארצות הברית דאמריקא, שחקה נעשים ע"י הנבחרים מכל האזרחים אחר המרמ שביניהם שלצדק ומשפט נעשים ואנו בינינו לבין עצמנו אין לנו קהלות מסור' זרות עם טובי העיר חובר עיר, הרי החקים שלהם הם דינא דמלכותא דינא, ואף שלפעמים אין זה ע"פ השריע, אם הם בדינים שתלויים במנהג חוקי המדינה, הם הם המנהג, וכשבא הדבר אצל דיני ישראל צריכים לפסוק ע"פ חוקיהם חוץ מדיני ירושות שאינם תלויים

הפרדס - לא הפרדס עמוד מס 262 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION

To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.

VISION

Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms.

Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance, enabling participants to have the tools to proclaim with confidence, “Yes. *Nossasi venosati be’emunah!*”

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburos coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio “Blatt shiur” guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source – coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim – they will acquire the clarity to determine not only what is a **שאלה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** – understanding the fundamentals of the subject – can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Fulfillment and satisfaction in the realm of the divine is like no other. *A mesayem masechta* revels in the transcendent feeling of his accomplishment. Truly sublime and the envy of his peers.

Contemporary businessmen have their own, unique, ‘siyum hashas’ at the completion of Yorucha curriculum. It is the moral imperative of a frum yid, and now accessible to all.

The *hadran alich* of Yorucha is the ultimate badge of honor and medal of distinction for the businessman of our times.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be’emunah uveyosher*.

Core Curriculum

(subject to change)

YEAR ONE

PART I

Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Introduction to Choshen Mishpat and Business Halacha - 1
- Dina Demalchusa Dina- 2
  - › Obligation to Adhere to Civil Law
  - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
  - › What Constitutes a Minhag
  - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II

Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Gezel - 2
- Gezel Akum - 1
- Ta'os and Mate Akum - 1
- Geneivas Da'as - 2
- Acceptable Marketing - 2
- Headhunting - Recruitment and Ma'arufia - 1
- Halachos of Employment - 2
- Hiring, Employment Agreements and Salary Structures - 1
- Hiring Jewish - 1
- Halachic Deals and Documents - 3
  - › Understanding Asmachta
  - › Agreements and Kinyan Devarim

- › The Halachic "Agreement Validation" Clause
- Non-Competes and Non-Circumvent - 1
- Partnership Structuring - 2
- Corporations, Trusts and Legal Entities - 1
- Hasogas Gevul and Competition - 2

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III

Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments and Kinyanim

- Kinyanim Expounded - 2
- Mi Shepara, Mechusar Amana etc. - 2
- Situmta - The Kinyanim of the Marketplace - 1
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 4

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Ma'aser
  - › As a Business and Individual

YEAR TWO

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace - 2
- Interaction With the Opposite Gender - 2

Tishrei 5782 - Expanded Yom Tov Edition

- Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Ribbis 101/The Basics - 4
- Insurance Issues - 1
- Brokerage - 2
- Lashon Hara In Business - 2
- Legal Holidays and Chukos HaGoyim - 1

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2
- Collections - 2
- Bankruptcy - 1

Nissan 5782 - Expanded Yom Tov Edition

- Maintaining A Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

YEAR THREE & BEYOND

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Many of the Abovementioned Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker
- Pruzbul

Industry-Specific Tracks and Supplemental In-Depth Track

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies and Commodities: Se'ah Bese'ah in Today's Marketplace
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions: Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits and Price Guarantees
- Tarsha: Paying for Credit and Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan

- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication and The Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines and Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska - The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

Yorucha Deliverables & Supplements

In-depth "Ma'are Mekomos" source booklets

Accompanying audio daily "Blatt shiur" clearly explaining sources

Weekly video "from the field" application of materials learned, presented by Bais HaVaad Dayanim

Daily Q & A - Business Halacha Daily posts

Review, testing, and accreditation

